

PRAVNI VIDIKI ZAŠČITE PODATKOV V AVTOMATIZIRANIH URADNIH
EVIDENCAH*

Dr. Stevan LILIC¹

Prispelo: 1988-12-15

UDK 35.077.3:681.3:342.7

IZVLEČEK - Zbiranje, obdelava in uporaba podatkov je že od nekdaj imela pomembno vlogo pri opravljanju družbenih zadev in izvrševanju funkcij oblasti. Z uvedbo informacijske tehnologije se vodenje uradnih in drugih evidenc prenaša na računalniške sisteme v okviru specializiranih strokovnih institucij. V predpisih naše države ni predviden poseben pravni režim in tudi niso določena posebna sredstva za pravno zaščito podatkov nasploh, in torej tudi ne v zvezi z vodenjem avtomatiziranih uradnih in drugih evidenc. Iz teh razlogov bi bilo treba posebej obravnavati možnost uporabe mednarodnih dokumentov, da bi se naša država vključila v sodobne mednarodne tehnološke in informacijske tokove.

LEGAL ASPECTS OF DATA PROTECTION IN AUTOMATED OFFICIAL DATABASES - Collecting, processing and the use of data has always had an important role in social affairs and authority. With the introduction of information technology the keeping of official and other records is transferred to computer systems in specialized professional institutions. There are no special legal provisions on legal data protection in Yugoslav law, nor in regard to the automated official and other databases. Because of this, the possibility of applying international documents should be specially treated, so that Yugoslavia would be included in modern international technological and informatical tendencies.

¹ doktor pravnih znanosti, docent na Pravni fakulteti v Beogradu, YU, 11000 Beograd, Bulevar Revolucije 67

* Prevedel: dr. Jurij Dolenc, YU, 61000 Ljubljana, Vošnjakova 8

1. Splošni pregled

1.1. Pojav računalnikov

Od začetka petdesetih let - ko so se pojavili prvi elektronski digitalni računalniki, se tehnološke inovacije z vsakim dnevom in v vsakem pogledu vse bolj razvijajo. Ob pojavu prvih računalnikov so zapletenost in stroški elektronske obdelave podatkov omejevali njihovo uporabo predvsem na eksperimentalne, znanstvene in vojaške raziskave. Medtem pa je tehnologija informatike - njen absolutni simbol je računalnik - toliko napredovala, da je povzročila dramatičen prelom v razvoju tehnologije, in to ne samo v šestdesetih in sedemdesetih letih, ko sta se pojavili t.i. druga in tretja generacija računalnikov, temveč tudi v osemdesetih letih, ko so se pojavili osebni računalniki in superračunalniki četrte in pete generacije. Nadaljnji vidiki se odpirajo v smeri razvoja računalnikov šeste generacije na osnovah t.i. molekularne elektronike. Lahko rečemo, da je poglobljena značilnost računalnika njegov spomin, t.j. možnost pomnjenja in hrambe podatkov, po tem pa se računalnik bistveno razlikuje od vseh dosedanjih človeških izumov in stvaritev (1).

"V četrto stoletje, odkar so se pojavili prvi komercialni digitalni kalkulatorji /.../, imamo rapidno in stalno ponudbo naprav za obdelavo podatkov. /.../ Računalniki so že zdavnaj prerasli svojo prvotno vlogo elektronskih kalkulatorjev za opravljanje zapletenih znanstvenih nalog in so na številne načine postali podlaga za razprostranjene večnamenske in multimedialne poslovne, državne in izobraževalne informacijske sisteme." (2)

1.2. Pravna informatika

Okrog računalnikov so se začela razvijati tudi popolnoma nova področja prava in pravne informatike, od razmeroma lahko manipulativnih in "prijateljskih" /user-friendly/ osebnih računalnikov in sistemov za pisarniške in domače potrebe, do kompleksnih /nacionalnih in transnacionalnih/ pravnih informacijskih sistemov - CREDOC, QUIC/LAW, IRETIJ, JURIS, ITALGIURE, EUROLEX, LEXIS, WESTLAW, EURONET, INTERDOC, PRAVO-1 itd. (3)

"Rezultati začetne obdelave /pravnih/ podatkov je nahajanje osnovnih pravnih virov. Te vire najdemo kot pisana pravila v raznih zakonih, predpisih, sodnih odločbah itd. Z razlago teh določb oblikuje pravnik pravno normo. /.../ Ta integralni postopek oblikovanja pravne odločbe mora biti primerno uporabljen tudi pri graditvi računalniških sistemov, tako da je dana možnost modifikacije predhodnega sklepa oziroma možnost vključitve predhodnega sklepa v poznejšega." (4)

1.3. Ekspertni sistemi - umetna inteligenca

Najnovejši dosežki na področju pravne informatike se gibljejo v smeri konstruiranja visoko sofisticiranih, t.j. inteligent-

nih pravnih informacijskih sistemov /legal expert systems/ z uporabo t.i. umetne inteligence /artificial intelligence - "AI"/ ob tehnološki podpori superračunalnikov pete generacije. (5)

"Možnost zgraditve "inteligentnega" pravnega informacijskega sistema, t.j. informacijskega sistema, ki na neki način "razume pojme" nekega pravnega področja, zelo priteguje pozornost v zadnjem času. /.../ Zanimanje za inteligentne sisteme je v veliki meri posledica želje, da presežemo sedanje sisteme za nahajanje pravnih dokumentov /legal document retrieval/, ki se še vedno opirajo izključno na tehniko popolnega besedila in ključnih besed. /.../ Najbolj kritična točka v projektiranju inteligentnega pravnega informacijskega sistema za nahajanje podatkov kot strokovno-diagnosticskega sistema je konstrukcija pojmovnega modela /conceptual model/ ustreznega pravnega področja." (6)

1.4. Jugoslovanske izkušnje in projekti

Tudi v naši državi smo dobili po prvih /pionirskih/ poskusih zgraditve eksperimentalnih pravnih informacijskih sistemov /YUSPI-EM/ (7) čedalje več projektov te vrste. Tako predstavlja po osnutku "Projekt PRIS /Pravosodni informacijski sistem Jugoslavije/ osnovo za obravnavanje /.../ in pristop k etapni modernizaciji informacijskega sistema za potrebe pravosodja in drugih družbenih subjektov, ki se ukvarjajo s proučevanjem, ustvarjanjem in uporabo prava". (8) Na teh projektih bi morale biti poleg tehničnih strokovnjakov v največji meri angažirane znanstvene institucije ter znanstveni in strokovni delavci s področja prava /npr. pravne fakultete, inštituti oz. zavodi za javno upravo, sodišča ipd./ - kar pa je bilo doslej le delno uresničeno. Poleg tega je v teku tudi izdelava Projekta informacijskega sistema za občinske uprave v SR Srbiji, (9) dalje za Vrhovno sodišče SR Slovenije (10) in dr. Tako se po Programu razvoja informacijskih sistemov državnih organov in SIS družbenih dejavnosti v SR Srbiji /brez pokrajin/ za dobo 1981-1985 projektiranje informacijskih sistemov občutno razlikuje od drugih tehničnih projektiranj, glede na to, da sestavlja največji del projektne dela reševanje problemov interakcije upravljanja z osnovo, ki jo tvorijo podatki. (11)

"S projektiranjem IS je mišljena, poleg projektiranja avtomatske obdelave podatkov v okviru določenih postopkov, tudi modernizacija načina dela in odločanja, kar pripelje do izboljšanja in transformacije postopkov in organizacije nasploh /.../

Uvajanje upravljalnih IS v državne organe in SIS družbenih dejavnosti zahteva poleg projektiranja in implementacije projektiranih rešitev tudi ustrezne kadre in nova tehnična sredstva, če hočemo, da bo v eksploataciji implementirani IS dal pričakovane rezultate. /.../

Operativni cilji uvedbe IS pri državnih organih in SIS

družbenih dejavnosti so: /.../; /2/ zagotovitev učinkovitega dela upravnih organov pri pripravi podatkov, potrebnih za samoupravno odločanje; /.../; /4/ omogočanje uveljavljanja načela javnosti pri delu upravnih organov in strokovnih služb za popolnejše obveščanje delovnih ljudi; /5/ zagotovitev uspešnega uveljavljanja posameznih pravic delovnih ljudi in občanov /ter organizacij združenega dela/ v razmerjih z organi javne uprave ter s strokovnimi in drugimi službami SIS družbenih dejavnosti ..." (12)

2. Obdelava podatkov, svobodoščine in pravice občanov in javni interes

2.1. Procesiranje podatkov

Zbiranje, obdelava in uporaba podatkov so imeli že od nekdaj pomembno vlogo pri opravljanju družbenih zadev in uresničevanju funkcij oblasti. V sodobnih razmerah lahko trdimo, da je prav ta aktivnost "procesiranja" podatkov ena od temeljnih funkcij države - obdelava podatkov postaja bistvena predpostavka za zakonito učinkovito in gospodarno uveljavljanje vloge državnega sistema in javne uprave. Ta trditev se da dokazati s številnimi zgodovinskimi in sodobnimi primeri z najrazličnejših področij javnega življenja, od popisa prebivalstva do vodenja najraznovrstnejših uradnih in drugih evidenc /npr. matične knjige, stalno in začasno prebivališče, osebno ime itd./. Pri tem predpisujejo javna oblastva občanom praviloma tudi določene obveznosti oziroma dolžnosti, hkrati pa jim dajejo določena jamstva, da bodo zbrani podatki uporabljeni izključno v namene, ki so izrecno navedeni. (13) Za podatek /data/ lahko rečemo, da pomeni neke vrste "osnovno surovino", ki se po obdelavi /t.j. "procesiranju"/ spreminja v "informacijo". Informacije se lahko uporabljajo v najrazličnejše namene, oziroma registrirajo in "hranijo" v računalniško podprtih informacijskih sistemih. Zato so tudi akronimi "AOP" /"avtomatska obdelava podatkov"/ oziroma "EOP" /"elektronska obdelava podatkov"/ postali sinonimi za sodobne "informacijske družbe", t.j. za družbe, v katerih se velike količine najrazličnejših podatkov obdelujejo avtomatsko - elektronsko. (14) V čedalje bolj zamotanih industrijskih in družbenih sistemih lahko opazimo dve značilni tendenci - na eni strani opazimo naraščanje državne in upravne intervencije, na drugi pa so veliki državni in upravni organizacijski sistemi postali model industrijskim podjetjem in institucijam javnih služb. (15) Podatki se zbirajo, obdelujejo in prenašajo oziroma klasificirajo s pomočjo močnih potencialov elektronske informacijske tehnologije današnjih računalniških držav /computer states/. (16)

2.2. Integralna obdelava podatkov

Vzporedno z naraščanjem količine informacij v obtoku prihaja do strahovitega razvoja informacijske tehnologije, t.j. tehnologije za avtomatsko elektronsko obdelavo podatkov in informacij. V sodobnih družbah zapušča večina ljudi t.k. informacijsko sled svoje komunikacije z najrazličnejšimi državnimi organi, javnimi /npr. zdravstvenimi in izobraževalnimi/ instituci-

jami ter z nedržavnimi organizacijami /npr. z bankami, potniškimi agencijami, blagovnicami/. Pred razprostranjeno uporabo računalnikov in informacijskih sistemov je bila povezava med posameznimi podatki tehnično zelo težko izvedljiva, marsikdaj pa praktično celo nemogoča. Vzrok za to moramo iskati v naravi samega materialnega nosilca podatkov, t.j. informacijskega medija - nahajanje in primerjanje /papirnih/ dosjejev ni le tehnični in fizični problem, temveč zastavlja tudi resna finančna vprašanja. Poleg tega je čas, ki je bil potreben za posamezne operacije, praviloma v veliki meri zmanjševal uporabno vrednost dobljenih informacij. Danes pa računalniško podprti informacijski sistemi in elektronska komunikacija omogočajo premagovanje časovnih in finančnih ovir, tako značilnih za obstoječe "papirne sisteme". Informacijska tehnologija in računalniško podprti informacijski sistemi omogočajo trenutno in popolno obdelavo informacij - t.i. integralno obdelavo podatkov.

"/Pokazalo/ se je, da bistveni pomen avtomatske obdelave podatkov s pomočjo moderne informacijske tehnologije ni le v hitrosti opravljanja računskih in drugih logičnih operacij, temveč predvsem v možnosti integrirane obdelave medsebojno povezanih posameznih elementarnih podatkov, ki nastajajo iz zelo različnih virov, tako agregirane informacije pa je mogoče na zahtevo dobiti v nekaj sekundah. Pri današnjem stanju razvoja sodobne tehnologije in organizacije informacijskih sistemov je mogoče, da se taki sistemi med seboj povezujejo znotraj tako velikih področij, kot so javna uprava, gospodarstvo in znanost." (17)

2.3. Svoboščine in pravice občanov in javni interes

Razvoj računalniške tehnologije obdelave podatkov nujno odpira tudi vprašanje preizkusa nekih obstoječih pravnih koncepcij. Tradicionalne pravne kategorije, kot so pogodbe, premoženjska razmerja, avtorsko in patentno pravo in njuno varstvo, vodenje uradnih evidenc in izdajanje javnih listin itd., so se kar naenkrat znašle v bistveno spremenjenih okoliščinah in v novem kontekstu. Po drugi strani pa nas sodobno pravno življenje sooča z novimi pravnimi institucijami - od t.i. pravice do zasebnosti/ right to privacy/ in varstva podatkov /data protection/ do transnacionalnega prenosa podatkov /transnational data flow/. (18) Vprašanje varstva podatkov oziroma razprava o uveljavljanju in varstvu pravice zasebnosti, še zlasti v razmerju do posameznika in občanov, pomeni enega največjih in najneposrednejših, ne le teoretičnih temveč predvsem tudi praktičnih izzivov sodobnemu pravu in pravni znanosti. (19) V takih okoliščinah obstoječe pravne institucije - od zakonodajnih do sodnih ne morejo več dohajati razvoja tehnoloških inovacij. Zaradi tega je nujno, da pri obravnavanju pravnih vprašanj ob razviti informacijski tehnologiji, zlasti pa pri njihovem zakonodajnem urejanju, najdemo in vzpostavimo pravo mero med možnostmi uveljavljanja in varstva svoboščin in pravic občanov ter potrebami družbene skupnosti, da /z uporabo sodobnih elektronskih naprav/ zagotovi veljavo javnemu interesu.

"Pod pritiskom tehnologije prihaja do zблиževanja pravosodnih, knjigovodstvenih in administrativnih dejavnosti. Z obdelavo informacij se srečujemo na mnogih tradicionalnih področjih javnega prava, kot tudi v okviru dela organizacij in organov pravosodja in uprave. Jasno je, da vprašanj, ki se nanašajo na obdelavo podatkov v njih, ni mogoče rešiti s tradicionalnim izoliranim načinom dela pravnikov - zato postaja teamsko delo strokovnjakov različnih profilov običajen organizacijski odgovor." (20)

2.4. Pravni vidiki

Pravna vprašanja prihajajo zlasti do izraza pri opravljanju dejavnosti /evidence, spremljanje stanja in pod.) organov in organizacij javne uprave, v okviru katerih se v čedalje večji meri uporabljajo močna sredstva novih tehnologij. (21) Narava in stopnja pravnega varstva podatkov sta konec koncev odvisni od politične pomembnosti, ki jo pripisujemo osebnim pravicam ter varstvu osebnih podatkov v danih družbeno-političnih razmerah. S svoje strani pa je to odvisno od splošne stopnje materialnega in kulturnega razvoja ustrezne družbene skupnosti.

"/Uradna/ stališča o teh vprašanjih so odločilna za to, v kolikšnem obsegu se bo gibala zakonodajna aktivnost in drugi ukrepi na tem področju /.../. Zato je nujno opredeliti pravne osnove državnih organov in drugih subjektov znotraj splošnega zakonodajnega in institucionalnega okvira pravnega varstva..." (22)

2.5. Temeljna vprašanja

Praktično uresničevanje osebnih svoboščin in pravic se kaže predvsem kot vprašanje zaščite podatkov v računalniško podprtih informacijskih sistemih. Vprašanja, ki jih problematika zaščite podatkov odpira, zlasti na področju evidenc, ki jih vodijo državni organi in pooblaščenih nedržavni subjekti, pa so zelo različna.

a/ Predvsem je lahko problematika zaščite podatkov obrnjena k vprašanju funkcionalnega značaja: 1/ omejitve razpolaganja s podatki določenih vrst; 2/ obvezno dajanje informacij nedržavnih subjektov /npr. bank, bolnišnic/, državnim organom in organizacijam /npr. finančnemu ministrstvu, zavodu za zdravstveno varstvo in pod./; 3/ obveščanje občana o podatkih, ki se o njem zbirajo in v kateri namen, itd.

b/ Hkrati pa je lahko problematika zaščite podatkov obrnjena k vprašanju organizacijskega značaja: 1/ sestava in pooblastila posebnih organov /npr. "nacionalnih komisij", "poverjenikov", "registrov"/, ki jim je poverjena odgovornost v zvezi z izvajanjem zakona in drugih ukrepov o zaščiti podatkov; 2/ tehnični standardi vodstva računskega centra; 3/ strokovna izobrazba oseb, ki obdelujejo podatke, itd.

3. Avtomatizirane evidence

3.1. Aplikacija informacijske tehnologije

Uporaba informacijske tehnologije v javni upravi lahko zajema praktično vse oblike aktivnosti, ki se opravljajo - od projektiranja notranje organizacijske strukture do vodenja informacijsko-dokumentacijskih in upravljalških sistemov. Velik del upravnih zadev pa je take narave, da se da njihovo opravljanje standardizirati oziroma v pogojih aplikacije elektronske tehnologije tudi avtomatizirati. (23) Uporaba informacijske tehnologije pri delu uprave bo odvisna od pogostosti rutinskih opravil oziroma od količine in vrst informacij, ki so potrebne za ustrezne odločitve /npr. predlog za spremembo nekega predpisa/.

3.2. Spremljanje stanja

Veliko število opravil, ki jih opravljajo upravni organi ter organizacije in skupnosti z javnimi pooblastili, se nanaša na evidence o določenih podatkih z najrazličnejših področij družbenega življenja /npr. register prebivalstva, evidenca davčnih zavezancev, register motornih vozil, evidenca gradbenih in drugih objektov itd./. Po naravi stvari so ta opravila najprimernejša za avtomatsko obdelavo z računalniki in drugimi sredstvi za elektronsko obdelavo podatkov. (24)

V okviru svoje vloge in položaja, ki jim ga dajejo ustavni in zakonski predpisi, (25) spremljajo upravni organi oziroma organizacije in skupnosti z javnimi pooblastili v mejah svojih pravic in dolžnosti stanje na področjih, za katera so ustanovljeni, in storijo na podlagi rezultatov, do katerih pridejo pri spremljanju stanja, ukrepe, za katere so pooblaščen, ter dajejo pobude, s katerimi se zagotavlja uresničevanje politike in izvrševanje zakonov, oziroma odpravljajo pojave, ki niso v skladu z določeno politiko. Upravni organi spremljajo stanja na področjih, za katera so ustanovljeni, na podlagi podatkov, ki jih sami zbirajo, kadar so za to pooblaščen z zakonom, kot tudi na podlagi podatkov, ki jih zbirajo, obdelujejo in izkazujejo oziroma pošiljajo drugi pooblaščen organi, organizacije in službe. Ti podatki se uporabljajo kot uradni podatki.

3.3. Uradne evidence

Značilni sta pravica in dolžnost upravnih organov, da pošiljajo podatke in obvestila, ki jih pri spremljanju stanja zbirajo po uradni dolžnosti, ki pa so pomembni za spremljanje, planiranje in usmerjanje družbenega razvoja, /v skladu z zakonom/ tudi družbeno-političnim organizacijam ter zainteresiranim samoupravnim in drugim organizacijam in skupnostim. Z uradno evidenco je mišljeno zbiranje, klasifikacija in obdelava podatkov, ki jo določa zakon, drug predpis ali samoupravni splošni akt. Poleg tega pa se lahko vodi evidenca o drugih podatkih in okoliščinah, ki nimajo uradnega značaja. Razlikovanje uradnih od neuradnih evidenc prihaja zlasti do izraza

pri izdajanju potrdil oziroma drugih listin /certifikatov, spričeval in dr./ v upravnem postopku.(26)

a/ V tem smislu izdajajo državni organi potrdila oziroma druge listine, o katerih vodijo uradno evidenco. Poleg tega pa izdajajo tudi samoupravne organizacije in skupnosti potrdila oziroma druge listine o dejstvih v zvezi z zadevami, ki jih opravljajo na podlagi javnega pooblastila. Z uradno evidenco je mišljena evidenca, ki je bila vzpostavljena s predpisom oziroma samoupravnim splošnim aktom organizacije ali skupnosti, kateri je zaupano javno pooblastilo. Potrdila in druge listine o dejstvih, o katerih se vodi uradna evidenca, se morajo izdajati v skladu s podatki uradne evidence. Taka potrdila in listine so javne listine in velja zanje domneva njihove resničnosti.

b/ Državni organi oziroma samoupravne organizacije in skupnosti pa izdajajo potrdila in druge listine tudi o dejstvih, o katerih ne vodijo uradne evidence, če tako določa zakon. V takem primeru se dejstva ugotavljajo po postopku, ki je predpisan za izvajanje dokazov. Vendar taka potrdila in take listine ne vežejo organa, kateremu so predložene kot dokaz, tako da sme ta organ znova ugotavljati v njih navedena dejstva, ne velja torej domneva resničnosti.

3.4. Avtomatizirane evidence

Z uvedbo informacijske tehnologije se vodenje uradnih in drugih evidenc prenaša na računalniške sisteme v okviru specializiranih strokovnih institucij.

Tako na primer, Mestni zavod za informatiko Beograda obdeluje podatke v okviru določenih avtomatiziranih evidenc. Zavod izdaja Pregled podatkov, ki je sestavljen tako, da navaja naslove posameznih evidenc, njihovo vsebino /obeležja/ in "adrese", kjer jih je mogoče dobiti. V sodelovanju s predstavniki pristojnih organov in organizacij so precizirani naslovi posameznih datotek in obeležja. Iz vsebine datotek so izključena tista obeležja, ki so notranjega značaja in pogojena z uporabo avtomatične obdelave podatkov. Pregled podatkov v posameznih avtomatiziranih evidencah in statističnih publikacijah je pripravljen z namenom, da napoti interesente, kje in kako je mogoče dobiti razpoložljive podatke in informacije.

"Mestni zavod za informatiko je z namenom, da bi zboljšal obveščenost o obstoječem fondu podatkov in o informacijah, ki jih je mogoče iz njega dobiti, opravil identifikacijo avtomatiziranih evidenc /datotek/ pri organizacijah, ki z avtomatično obdelavo podatkov evidentirajo vrsto pomembnih podatkov. To so Mestni zavod za statistiko, Služba družbenega knjigovodstva SR Srbije- Glavna filiala v Beogradu, Republiška skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja, Elektrodistribucija - Beograd, "Infostan", Radio-televizija Beograd, ZOIL "Dunav", PTT Beograd in Mestni sekretariat za notranje zadeve. /.../

Izkazalo se je, da je v avtomatiziranih evidencah, ki se vodijo v okviru mestnih upravnih organov in nekaterih jav-

nih služb mesta, približno 1.200 obeležij. V okviru statističnih publikacij, ki jih izdajajo na zvezni, republiški in mestni ravni, pa srečujemo nekaj desettisoč obeležij. Vsi ti podatki so pomembni za spremljanje stanja ter predlaganje in odredjanje potrebnih ukrepov na mnogih področjih." (27)

a/ Tako se npr. za potrebe Mestnega zavoda za statistiko vodi ta med drugim tudi:

- Register prebivalstva /ki vsebuje naslednja obeležja: občina, krajevna skupnost, volišče, naslov, statistični krog, ulica, ime in priimek, ime staršev, spol, dan rojstva, kraj rojstva, narodnost, šolska izobrazba in poklic/ ter

- Datoteka kroničnih obolenj - nalezljivih /ki vsebuje naslednja obeležja: vrsta obolenja, ind. številka, tip dokumenta, leto predložitve dokumenta, zdravstvena organizacija, področje zdravstvenega varstva, občina /kraj, priimek in ime, ime očeta, matična številka občana, številka zdravstvenega kartona, stalno prebivališče, naselje, ulica, hišna številka, leto rojstva, spol, poklic, gospodarska dejavnost, kategorija zdravstvenega zavarovanja, leto obolenja, diagnoza, faza obolenja, zasumil bolezen, kdo boleha v družini in kdo je umrl v družini/. Posamezni podatki iz te evidence so na pismo zahtevo dostopni družbeno-političnim skupnostim, družbeno-političnim organizacijam in pravnim osebam, zbirni podatki pa vsem zainteresiranim z objavo - prepisom na magnetni medij, na listu in dr. (28)

b/ Za potrebe Mestnega sekretariata za notranje zadeve se vodijo:

- Datoteka prekrškov javnega reda in miru /z naslednjimi obeležji: vložnik ovadbe - zahteve za uvedbo postopka o prekršku, informacije o zahtevi, komu se zahteva izroči v delo, podatki o pojavu in dogodku, podatki o času storitve, podatki o kraju storitve, podatki o storilcu prekrška in drugi operativni podatki/.

- Datoteka voznikov motornih vozil /z ustreznimi obeležji/.

- Baza podatkov o registriranih motornih in priključnih vozilih.

- MOTOVOZ /z ustreznimi obeležji/.

- Datoteka prekrškov v prometu - USPBGD /z ustreznimi obeležji/ in Datoteka prometnih nezgod /z ustreznimi obeležji/. Posamezni podatki so dostopni upravnim organom in pooblaščenim uradnim osebam na zahtevo ali na osebni vpogled, zbirni podatki pa so dostopni vsem upravičenim interesentom z objavo, prepisom na magnetni medij, na listu itd. Posamezni in zbirni podatki iz baze podatkov o registriranih motornih in priključnih vozilih so dostopni tudi preko terminala oziroma na telefonsko vprašanje. (29)

4. Pravno varstvo

4.1. Zgodovinske izkušnje

Obraznave in razprave o vprašanjih varstva osebnosti in osebnih podatkov je spremljal tudi še neki globoki emocionalni podkontekst - želja, da ne dopustimo ponovitve situacije iz zadnje svetovne vojne, ko so bile za dosego fašističnih in nacističnih političnih ciljev na razpolago razne državne in javne evidence o občanih, v katerih so bili med drugim vsebovani tudi podatki o rasnem izvoru in političnem prepričanju - podatki, ki so bili na najbolj nečloveški način zlorabljeni zoper tiste, o katerih so jih vodili. (30)

4.2. Motivi za posebno varstvo

Upoštevač vse večje možnosti zlorabe, ki lahko nastane zaradi čedalje širše uporabe računalniško podprtih informacijskih sistemov, so se mnoge države, zlasti razvite, lotile proučevanja in sprejemanja ustreznih zakonodajnih aktov, predvsem zakonov, z namenom posebnega in neposrednega pravnega zavarovanja podatkov. Glavni razlog za to in poglavitni motiv za odločitev o posebni zakonodajni regulativi sta bila neprimerčnost in neustrezna uporabnost obstoječih zakonskih predpisov ob nanovo nastalih situacijah. V razvitih državah se je situacija t.i. relativne informacijske izoliranosti posameznika v zadnjih letih bistveno spremenila. To je posledica izrednega razvoja računalniške tehnologije nasploh, še posebej pa spektakularnega razvoja tehnologije za t.i. elektronsko spremljanje in nadzorovanje obnašanja posameznika /electronic surveillance and monitoring/.

"Nedolgo tega/ sta bili elektronsko spremljanje in nadzorovanje omejeni v glavnem na avdio naprave /.../; zdaj pa so tehnološki dosežki pomembno razširili to polje - med drugim: miniaturni oddajniki za avdio spremljanje, lahke kompaktne TV kamere za video spremljanje, zboljšane nočne kamere in video naprave, še zlasti pa veliko naraščanje številnih računalniško usmerjenih tehnik spremljanja in nadzorovanja. /Te/ elektronske naprave je mogoče uporabljati za spremljanje in nadzorovanje gibanja in ravnanja posameznika, njegovih stikov in vzgibov /.../, npr. psihološke in psihične reakcije na posamezne okoliščine, preizkusi s poligrafom, analiza napetosti glasu, analiza diha, analiza možganskih valovanj ter načini določitve čustvenih stanj posameznika..." (31)

4.3. Kontrola informacij

Sodobni pristopi k vprašanju zaščite podatkov poudarjajo t.i. kontrolo informacij. Na ta način je omogočena jasna /pravna/ identifikacija interesa, za katerega gre /npr. pri nadzorovanju in spremljanju ravnanja ljudi/. Interes, ki tu nastopa, je interes "samoopredelitve" lastne komunikacije z drugimi in odseva željo posameznika in skupin, da sporočajo informacije o sebi, kakor in komur se jim zdi primerno. Take opredelitve

ustrezajo sodobnim pozitivnim družbenim in individualnim interakcijam.

"Zasebnost je pravica posameznika, skupin ali institucij, da sami zase določijo, kdaj, kako in v kolikšni meri se bodo informacije o njih sporočale drugim." (32)

4.4. Predpisi o zaščiti podatkov

Prvi predpisi o zaščiti podatkov v računalniško podprtih informacijskih sistemih so stari kakšnih dvajset let - prvi posebni zakon, ki neposredno ureja vprašanje zaščite podatkov, je sprejela leta 1970 v Nemčiji zvezna država Hessen. Po svetu je danes v veljavi kakšnih dvajset raznih zakonov, ki urejajo področje zaščite podatkov /t.j. pravice do zasebnosti/. (33)

5. Stanje pravnega varstva v Jugoslaviji

5.1. Pravno varstvo v Jugoslaviji

V naši državi ta tvarina ni posebej urejena, čeprav se nekaterih vidikov dotika zakon o temeljih družbenega sistema informiranja in o informacijskem sistemu federacije /1981/ ter predlog za spremembo in dopolnitve tega zakona oziroma osnutek zakona SR Srbije o zavarovanju in zaščiti informacijskih sistemov, zasnovanih na uporabi računalnikov /1986/. Iz analize veljavnih predpisov, ki obravnavajo področje uradnih in drugih evidenc, (34) lahko ugotovimo predvsem dolžnost občanov in drugih subjektov, da morajo dajati resnične in popolne podatke, da bi se uveljavljal in ščitil javni interes, medtem ko vprašanje posebnega pravnega varstva ni izrečno urejeno. Po veljavnih predpisih, predvsem po zakonu o splošnem upravnem postopku, je mogoče pravno varstvo v zvezi s podatki, ki se vodijo v uradnih in drugih /torej tudi v avtomatiziranih/ evidencah, uveljaviti z uporabo pravnih sredstev v upravnem postopku /pritožba/ oziroma s sodnim varstvom v upravnem sporu.

a/ Tako dobi stranka potrdilo ali drugo listino o dejstvih, o katerih se vodi uradna evidenca, na ustno zahtevo, praviloma še istega dne po vložitvi zahteve, najkasneje pa v 15 dneh, če ni s predpisom določen kakšen drugačen rok. Če je zahteva zavrnjena, mora biti o tem izdana posebna odločba. Če stranki ni v predpisanem roku izdano potrdilo ali druga listino, se šteje, da je njena zahteva zavrnjena. V tem primeru je analogno uporaben institut "molka uprave" /v skladu z drugim odstavkom 218. člena ZUP/. Če pa stranka na podlagi dokazov, ki jih ima v rokah, meni, da potrdilo oziroma druga listino ni izdana v skladu s podatki iz uradne evidence, lahko zahteva spremembo potrdila oziroma listine. Organ je dolžan izdati posebno odločbo, če zavrne zahtevo stranke za spremembo oziroma za izdajo novega potrdila ali listine. (35) Tudi v tem prime-

ru velja rok petnajstih dni od vložitve zahteve za novo potrdilo ali novo listino, pri čemer se šteje, da je zahteva zavrnjena, če v tem času novo potrdilo oziroma nova listino ni izdana. Če je tudi pritožba stranke zavrnjena oziroma če odločba o pritožbi ni izdana, lahko zahteva stranka sodno varstvo z vložitvijo tožbe za uvedbo upravnega spora - v skladu z določili zakona o upravnih sporih. (36)

b/ Kadar gre za potrdilo ali listino, o kateri se ne vodi uradna evidenca, mora organ oziroma organizacija izdati odločbo o zavrnitvi zahteve in jo v tridesetih dneh od vložitve zahteve vročiti stranki; če ne ravna tako, se šteje, da je zahteva stranke zavrnjena. Tudi v tem primeru je mogoče uveljavljati pravno varstvo z enakimi sredstvi in po enakem postopku kot pri potrdilih in listinah, o katerih se vodi uradna evidenca.

c/ Poleg tega je načelno možno uveljavljanje t.i. osebnega sodnega varstva svoboščin in pravic, zajamčenih z ustavo, kadar je taka svoboščina ali pravica kršena z dokončnim posamičnim aktom oziroma dejanjem uradne osebe v upravnem organu ali odgovorne osebe v samoupravni ali drugi organizaciji oziroma skupnosti /čl. 66-76 ZUP/ - pod posebnimi pogoji, ki so tam določeni. Doseg tega varstva pa je bolj načelnega kot praktičnega pomena.

5.2. Pozitivna zakonodaja

Kot smo že poudarili, v predpisih naše države ni predviden poseben pravni režim in tudi niso določena posebna sredstva za pravno varstvo podatkov nasploh, in torej tudi ne v zvezi z vodenjem avtomatiziranih uradnih in drugih evidenc. Zbiranje, obdelavo in uporabo podatkov urejajo ustrezna ustavna, zakonska in druga določila o družbenem sistemu informiranja. (37)

"Z družbenim sistemom informiranja se zagotavlja usklajeno evidentiranje, zbiranje, obdelava in izkazovanje podatkov in dejstev, ki so pomembna za spremljanje, planiranje in usmerjanje družbenega razvoja, ter dostopnost informacij o teh podatkih in dejstvih. Dejavnosti na področju družbenega sistema informiranja so posebnega družbenega pomena." (38)

"V družbenem sistemu informiranja se podatki in informacije zagotavljajo z organiziranjem usklajenega in povezanega sistema evidentiranja, zbiranja, obdelave, prenosa in dostopnosti teh podatkov in informacij na podlagi zakona ali samoupravnega splošnega akta v skladu z zakonom." (39)

"Podatki in informacije, ki se zagotavljajo z družbenim sistemom informiranja, so javni in pod enakimi pogoji dostopni vsem subjektom družbenega sistema informiranja, če ni z zakonom ali samoupravnim splošnim aktom določeno, da so tajni." (40)

5.3. Evalvacija stanja

Realizacija teh stališč pa ni obrodila pričakovanih sadov. Iz posameznih ocen stanja na tem področju izhaja, da so doseženi učinki družbenega sistema informiranja v preteklih nekaj letih občutno manjši od pričakovanih in družbeno potrebnih.

"Analiza stanja na področju družbenega sistema informiranja kaže, da družbeni sistem informiranja še vedno ne deluje enotno in usklajeno, in sicer zaradi različnih in premalo jasnih konceptijskih opredelitev, to pa ima za posledico, da se še vedno mnoge aktivnosti odvijajo parcialno, s tem pa nesmotrno uporabljajo tudi družbena sredstva in kadrovski potencial." (41)

5.4. Spremembe in dopolnitve systemskega zakona

Nekatere novosti vsebuje predlog za spremembo in dopolnitev zakona o temeljih sistema družbenega informiranja in o informacijskem sistemu federacije. Od večjega števila določil zasluži posebno pozornost določba člena 24h:

"Podatki in informacije družbenega sistema informiranja, katerih varstvo se zagotavlja s tem zakonom, se smejo zbirati samo, če je za to pođana pravna podlaga, ali pa s privolitvijo subjekta, o katerem se podatki oziroma informacije zbirajo. /Te/ podatke in informacije zbirajo, zagotavljajo, varujejo, obdelujejo in prenašajo subjekti, ki so za to pooblašćeni z zakonom, drugim predpisom ali samoupravnim splošnim aktom. /Podatki/ se smejo uporabljati samo v namene, za katere so bili zbrani. Namen podatkov in informacij mora biti opredeljen pred zaćetkom zbiranja. Subjekt lahko zahteva spremembo netoćnih in dopolnitev nepopolnih podatkov o sebi in izbris podatkov o sebi, za katere ni mogoće dokazati, da so toćni, ali so bili zbrani na nedovoljen naćin." (42)

5.5. Osnutek zakona SR Srbije

Posebno pozornost priteguje osnutek zakona o varovanju in zaščiti informacijskih sistemov, zasnovanih na uporabi računalnikov /1986/. Ta osnutek pomeni poskus, da bi kolikor toliko "veljali red" na področje pravnega varstva podatkov v računalniških sistemih. Poglavitna njegova pomanjkljivost pa je dvojna: a/ Ta zakon leži že skoraj dve leti v fazi "osnutka" in b/ poudarek je na zaščiti "informacijskih sistemov", namesto na varstvu podatkov, še zlasti osebnih. Kljub temu pa bi bil s sprejetjem tega zakona napravljen velik korak naprej v primerjavi s sedanjim položajem, posebna prednost pa bi bila /ob ustreznem popravku vsebine posameznih določil/ ta, da vsebuje le 26 členov! Iz teh razlogov podajamo nekoliko širši izvleček iz besedila. Po osnutku naj bi imel zakon naslednje dele: I. Temeljne določbe /ćl. 1-5/; II. Varstvo subjektov v informacijskem sistemu /ćl. 6-12/; III. Ukrepi za zavarovanje in zaščito informacijskega sistema /ćl. 13-17/; IV. Zaščita pre-

nosa podatkov čez državno mejo /čl. 18-20/; V. Kazenske določbe /čl. 21/; VI. Nadzorstvo nad izvajanjem zakona /čl. 22/ in VII. Prehodne in končne določbe /čl. 23-26/.

"Ta zakon ureja varstvo subjektov v informacijskem sistemu, zavarovanje in zaščito informacijskega sistema, prenos podatkov čez državno mejo in druga vprašanja v zvezi z zavarovanjem in zaščito informacijskega sistema, zasnovanega na uporabi računalniške in druge informacijske opreme /v nadaljnjem besedilu: informacijski sistem/." (43)

"Subjekt varstva v smislu tega zakona je vsaka fizična in pravna oseba, o kateri se zbirajo podatki v okviru informacijskega sistema /v nadaljnjem besedilu: subjekt/. Varstvo subjekta v informacijskem sistemu obsega vse ukrepe, naravnane v preprečevanje zlorab, naključnih napak, nepravilnega in nedovoljenega zbiranja, evidentiranja, hrambe, obdelave, izkazovanja in uporabe podatkov, kot tudi sprememb ali uničenja zbranih podatkov." (44)

"Podatki, ki se zbirajo v okviru informacijskega sistema, morajo ustrezati osnovnemu namenu, za katerega se zbirajo, in se uporabljati v skladu s tem namenom ali v namene, ki niso v nasprotju z osnovnim namenom." (45)

"Subjekt v okviru informacijskega sistema ima pravico zahtevati oziroma predlagati:

- vpogled v zbrane podatke;
- popravek zbranih podatkov, če so podatki neresnični;
- prepoved uporabe zbranih podatkov, če se njihova resničnost oziroma neresničnost ne da ugotoviti ali če so prenehali veljati pogoji, pod katerimi so bili podatki zbrani;
- izbris zbranih podatkov, če so prenehali veljati pogoji, pod katerimi so bili podatki zbrani;
- vpogled, v katere namene se smejo uporabljati zbrani podatki in katerim subjektom družbenega sistema informiranja so dostopni." (46)

5.6. Možni sklepi

Na podlagi gornjega, kot tudi na podlagi strnjene vpogleda v naš položaj je mogoče ugotoviti:

- 1/ Vprašanje pravnega varstva podatkov v računalniško podprtih informacijskih sistemih je danes izredno velikega pravnega in političnega pomena v razvitih državah sveta.
- 2/ V Jugoslaviji se je avtomatska obdelava podatkov že razvila do tolikšne stopnje, da je pravna ureditev pravnega varstva nujna.
- 3/ Pravno varstvo podatkov v računalniško podprtih informacijskih sistemih mora biti posebej zagotovljeno glede avtomatiziranih uradnih evidenc.
- 4/ Sedanja zakonska ureditev na področju družbenega sistema informiranja v naši državi ni izpolnila pričakovanj.

5/ Opaziti je, da nimamo posebnih pravnih sredstev za varstvo osebe, o kateri se zbirajo podatki /čeprav tuje izkušnje jasno govorijo, da tradicionalno pravno varstvo spričo razvite informacijske tehnologije ni dovolj učinkovito/.

6/ V nobenem predpisu ali njegovi spremembi ni predviden obstoj kakšnega strokovno-političnega telesa ali posebej pooblaščenega organa, ki bi posebej skrbel za "varstvo osebnih podatkov in svoboščin", čeprav grede sodobne svetovne opredelitve nedvomno v tej smeri /npr. Francija, ZR Nemčija, Velika Britanija idr./.

7/ Določene zakonodajne rešitve v zvezi z varstvom podatkov v računalniško podprtih informacijskih sistemih so že daljši čas "v pripravi", čeprav so vsebinsko razmeroma dobro zamišljene.

8/ Nujno je obravnavati tudi možnost, da se področje zaščite podatkov v računalniško podprtih informacijskih sistemih uredi na zvezni ravni, da bi bil dosežen kar najboljši učinek.

9/ Najbolj smotrno bi bilo izkoristiti priložnost sedanjih ustavnih sprememb, da bi bilo tudi to vprašanje zavarovanja in zaščite podatkov v avtomatiziranih uradnih in drugih evidencah ustrezno urejeno.

10/ Iz naštetih razlogov je treba, če hočemo, da bo naša država vključena v sodobne mednarodne tehnološke in informacijske tokove, posebej obravnavati možnost uporabe mednarodnih dokumentov, saj je Jugoslavija /poleg svojega zavzemanja v gibanju neuvrščenih/ evropska in sredozemska država ter članica številnih mednarodnih organizacij. (47) To le potrjuje že izražena strokovna mnenja in stališča strokovnjakov s tega področja, da je treba nujno pritegniti znanstvene in strokovne delavce s tega specifičnega področja prava, da bi se realiziralo ustrezno pravno varstvo v zvezi z vodenjem avtomatiziranih evidenc.

OPOMBE

- 1) Naisbett, John: Megatrendovi - Deset novih smjerova razvoja koji mjenjaju naš život, Globus, Zagreb 1985.
- 2) Miller, Arthur R.: The Assault On Privacy - Computers, Data Banks and Dossiers, The University of Michigan Press, Ann Arbor, 1971, str. 7.
- 3) Glej - Flory, A. & Corze, H.: Informatique Juridique, Paris, 1984; Garcia, D. de Santis: Introduçea a Informatica Juridica, Sao Paolo, 1978; Bing, Jon: Handbook of Legal Information Retrieval, Amsterdam-New York-Oxford, 1984; Grimmer, Klaus: Informationstechnik in Öffentlichen Verwaltungen, Basel/Boston/Stuttgart, 1986; Informatique et droit en Europe, Université Libre de Bruxelles, Bruxelles, 1984; Lilić, Stevan: Teorijske osnove pravnih informacionih sistema, Pravni fakultet, Beograd, 1978 in dr. *Mag?*

- 4) Bing Jon, Handbook of Legal Information Retrieval, Amsterdam-New York-Oxford, 1984, str. 21-23.
- 5) Glej npr. Bing, Jon: Developing Knowledge Base Legal Systems For Public Administration, Law/Technology, Vol. 20, No. 1, Washington, D.C., 1987, str. 1-59.
- 6) McCarty, Throne: Intelligent Legal Information Systems-Problems and Prospects, Rutgers Computer & Technology Law Journal, Volume 9, No. 2, 1983, str. 265-266. Glej tudi - Garner, Anne: Overview of Artificial Intelligence Approach To Legal Reasoning, v zborniku "Computing Power and Legal Reasoning" Edited by Charles Walte, West Publishing Co, St. Paul, 1986, str. 247-274; Bessonnet, Cary de: An Automated Intelligent System Based on A Model Of A Legal System, Rutgers Computer & Technology Law Journal, Volume 10, No. 1, 1983; (Zupančič, Boštjan: Možnosti za izdelavo ekspertnega sistema v (kazenskem) pravu, Zbornik "Pravni aspekti varstva in uporabe računalniških programov in podatkovnih baz", Nova Gorica, 1988, str. 157-165, in dr.
- 7) Jugoslovanski sistem pravnih informacij, eksperimentalni model (YUSPI-EM), Inštitut za javno upravo, Pravna fakulteta v Ljubljani, 1972.
- 8) PRIS - Konceptcija Pravnosudnog informacionog sistema Jugoslavije, Nacrt, Savezni sekretarijat za pravosudje i organizaciju savezne uprave - Zavod za informatiku saveznih organa i Savezni sud, Beograd, septembar 1986.
- 9) Opšti projekt informacionog sistema organa uprave opštine (skraćena verzija), Institut Mihajlo Pupin, Beograd, maj 1987.
- 10) Plavšak, Nina: Pravni informacijski sistem Vrhovnog suda Slovenije, seminar "Kompjuter i pravo", Brioni, 20-21. april 1987.
- 11) Program razvoja informacionih sistema državnih organa i SIJ društvenih delatnosti u SR Srbiji (bez pokrajina) za period 1981-1985, Institut "Mihajlo Pupin", Beograd 1980.
- 12) Program razvoja informacionih sistema /.../, str. 49-50.
- 13) V ZDA je npr. popis prebivalstva urejen z zakonom o popisu (Census Law), ki določa med drugim, da je: "... izključen namen popisa prebivalstva zbiranje splošnih statističnih podatkov, ki se nanašajo na prebivalstvo in življenjske razmere. /.../ Osebnih podatkov, zbranih pri popisu, ni dovoljeno uporabljati pri obdavčenju, preiskavi, v zvezi z vojaško in sodno obveznostjo, obveznim šolanjem, urejanjem imigracijskega statusa ali pri uporabi katerega koli zveznega, državnega ali lokalnega zakona ali predpisa". US Presidential Census Proclamation, No. 3337, March 1967 (po G.B.F. Niblett, Digital Information And The Privacy Problem, OECD, Paris, 1971, str. 11).
- 14) Glej - Melezinek, A., Kornhauser, A., Šturm, L.: Technik und Informationsgesellschaft (Information, Technology and Society), Referate des 16. internationalen Symposiums "Ingenieurpädagogik '87", Darmstadt, 1987.

- 15) Glej - Pusić, Eugen: Upravni sistemi, GZH, Zagreb 1985.
- 16) Glej - Burnham, David: The Rise of The Computer State, New York, 1979.
- 17) Šturm, Lovro: Pravni aspekti zaštite podataka u savremenim informacionim sistemima, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, št. 6, 1986, str. 652.
- 18) Glej - Wolk, Stuart & Luddy William: Legal Aspects of Computer Use, Engelwood Cliffs, NJ, 1986.
- 19) Vprašanje uresničevanja ustreznega varstva osebnih podatkov postaja aktualno, tako s pravnega kot tudi s političnega vidika, tudi pri nas. Poučen je primer Poročila predsedstva MK OZK v Beogradu, sestavljenega na podlagi ugotovitev delovne skupine, ki je bila sestavljena z nalogo, da ugotovi vpletenost D.P. (dotlej predsednika MK OZK v Beogradu) v pripravo in objavo neke "humoreske". V poročilu se med drugim ugotavlja:
- "(D.P.) je naročil (D.S.), načelniku Službe državne varnosti za Beograd in članu Mestnega komiteja, naj mu preskrbi in pošlje podatke (o G.N.), kar je ta tudi storil 7. januarja 1988. (D.S.) je poskrbel, da je bil (D.P.-u) 8. januarja 1988 poslan še en "prerez podatkov" (o G.N.). Tako prvi kot drugi akt, ki je bil na vpogled, sta uradno vpisana v delovodnik Službe državne varnosti. Ugotovljeno pa je bilo, da v Mestnem komiteju o tej uradni pošiljki ni nikakršnega sledu niti zaznamka." ("Politika", 5. februarja 1988, str. 10).
- 20) Kavran, Dragoljub: Laws and Regulations on Information Systems - Development and Operation (Prepared For The Department Of Technical Cooperation For Development, United Nations), 1987, str. 61.
- 21) Lilić Stevan: Data Protection and New Technologies In Public Administration, European Center For Research and Documentation In Social Sciences, 1987, str. 21.
- 22) Simons, G.L.: Privacy In The Computer Age, Manchester, 1982, str. 15-16.
- 23) Tako lahko npr. upravne zadeve razvrstimo na rutinske - ki so primerne za standardizirano in avtomatično opravljanje, in kreativne - ki zahtevajo uporabo novih postopkov in novih rešitev. Glej - [Šturm, Lovro: Razmišljanja o nekaterih nasledkih teorije informacij za javno upravo, Vestnik IJUDR, 3-4/1970.]
- 24) Pirnat, Rajko: Primjena računala u javnoj upravi, seminar "Kompjuteri i pravo", Brioni, 20-21. aprila 1987.
- 25) Ustava SFRJ, drugi odstavek 149. člena; zakon o temeljih sistema državne uprave in o Zveznem izvršnem svetu ter zveznih upravnih organih, 26. člen, 31-33. člen in dr.
- 26) Zakon o splošnem upravnem postopku, čl. 171-172.
- 27) Pregled podataka u pojedinim automatizovanim evidencijama

i statističkim publikacijama, Gradski zavod za informatiku, Beograd, 1986, str. 76.

- 28) Pregled podataka /.../, str. 12-43, zlasti str. 13 in 37.
- 29) Pregled podataka /.../, str. 60-64, zlasti str. 61.
- 30) Riley, Tom: Data Protection Today and Some Trends, Law/Technology, Vol. 17, No. 1, Washington, D.C., 1984, str. 9.
- 31) Electronic Surveillance and Civil Liberties: Congress of The United States, Office of Technology Assessment, Washington, D.C., (20510), 1985, str. 9-13.
- 32) Westin, Alan: Privacy and Freedom, New York, 1967, str. 7.
- 33) Do danes so naslednje države izdale posebne zakone, s katerimi so uredile področje zaščite podatkov oziroma pravice do zasebnosti: Švedska (1973, noveliran 1980); ZR Nemčija (1977) in posebej Zvezna država Hessen (1970 - razveljavljen, in 1986); Velika Britanija (1984); Francija (1978); Danska (1978); Islandija (1981); ZDA (1974); Kanada (1982); Kanadska država Quebec (1982); Avstrija (1978); Izrael (1981). Poleg omenjenih posebnih zakonov najdemo ustrezne zakone o zaščiti podatkov v veljavi ali v pripravi tudi še v Belgiji, Norveški, Luksemburgu, Novi Zelandiji, Nizozemski, Švici, Španiji in Portugaliji.

Za podroben primerjalnopравни pregled zakonodaje v zvezi z varstvom osebnim podatkov in aktivnosti na mednarodnem področju glej: S. Lilić (koavtor): Projekt "Zaštita ličnih podatka u kompjuterizovanim informacionim sistemima - komparativno-pravna analiza", Institut za uporedno pravo, Beograd 1987.

- 34) Predvsem zakon o uvedbi enotne matične številke občanov (Uradni list SFRJ, št. 58/76).
- 35) Zakon o splošnem upravnem postopku, čl. 171-172.
- 36) Zakon o upravnih sporih (Uradni list SFRJ, št. 32/78).
- 37) Zbirka propisa iz oblasti informatičke djelatnosti, Informator, Zagreb 1986.
- 38) Ustava SFRJ, člen 75.
- 39) Zakon o temeljih družbenega sistema informiranja in o informacijskem sistemu federacije (Uradni list SFRJ, št. 68/81, drugi odstavek 2. člena).
- 40) Zakon o temeljih družbenega sistema informiranja, 9. člen.
- 41) Predlog (z obrazložitvijo) za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o temeljih družbenega sistema informiranja in o informacijskem sistemu federacije z osnutkom zakona, Zvezni sekretariat za informacije in Zvezni sekretariat za pravosodje in organizacijo zvezne uprave, Beograd, marca 1987, str. 21.
- 42) Predlog sprememb in dopolnitev /.../, člen 24-h.
- 43) Osnutek zakona o zavarovanju in zaščiti informacijskih

sistemov, zasnovanih na uporabi računalnikov, Republiški komite za znanost, tehnologijo in informatiko SR Srbije, Beograd, novembra 1986, čl. 1.

44) Osnutek /.../, čl. 2.

45) Osnutek /.../, člen 6.

46) Osnutek /.../, člen 9.

47) To se nanaša med drugim tudi na poseben status Jugoslavije v okviru Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD); njene "Smernice za varstvo osebnih podatkov v računalniško podprtih informacijskih sistemih in transnacionalnem prenosu podatkov" so postale vzorec za zelo učinkovito zakonodajno ureditev in varstvo osebnih podatkov v računalniško podprtih informacijskih sistemih v vrsti držav z najrazličnejšimi družbenimi, ekonomskimi in političnimi sistemi.

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o organizaciji in delovnem področju zveznih upravnih organov in zveznih organizacij, ki je objavljen v Uradnem listu SFRJ, št. 18/89 z dne 15. marca 1989, je spremenil 6. člen zakona o organizaciji in delovnem področju zveznih upravnih organov in zveznih organizacij (Uradni list SFRJ, št. 22/78, 70/84, 18/85, 24/86 in 24/88), tako da se zdaj glasi:

"Zvezni sekretariati so:

- 1) Zvezni sekretariat za zunanje zadeve;
- 2) Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo;
- 3) Zvezni sekretariat za notranje zadeve;
- 4) Zvezni sekretariat za finance;
- 5) Zvezni sekretariat za ekonomske odnose s tujino;
- 6) Zvezni sekretariat za trgovino;
- 7) Zvezni sekretariat za energetiko in industrijo;
- 8) Zvezni sekretariat za promet in zveze;
- 9) Zvezni sekretariat za kmetijstvo;
- 10) Zvezni sekretariat za razvoj;
- 11) Zvezni sekretariat za delo, zdravstvo, vprašanja borcev in socialno politiko;
- 12) Zvezni sekretariat za pravosodje in upravo."

13. člen se spremeni, tako da se glasi:

"Zvezni sekretariat za pravosodje in upravo opravlja zadeve, ki se nanašajo na zvezno kazensko zakonodajo, zvezno zakonodajo o gospodarskih prestopkih in prekrških, na temelje obli-gacijskih razmerij (splošni del obligacij) in temeljna lastninskoppravna razmerja, na avtorsko pravico, na pravni položaj tujcev, na izvrševanje kazenskih sankcij zoper obsojene tujce, na kolizijske norme, na mednarodno pravno pomoč, na izročitev in pomilostitev, na sodne postopke in splošni upravni postopek, na temelje sistema državne uprave, na organizacijo in način dela zveznih organov, na pravice, dolžnosti in odgovornosti delavcev iz dela in po delu v zveznih upravnih organih in zveznih organizacijah ter na pravice in dolžnosti zveznih organov glede sredstev v družbeni lastnini.

Zvezni sekretariat za pravosodje in upravo opravlja tudi druge zadeve zvezne uprave, če niso te v delovnem področju drugega zveznega upravnega organa oziroma zvezne organizacije.

Zvezni sekretariat za pravosodje in upravo sodeluje z drugimi zveznimi upravnimi organi in zveznimi organizacijami ter strokovnimi službami zveznih upravnih organov, da bi se uskladile dejavnosti za izboljšanje organizacije dela."

Drugi odstavek 30. člena se spremeni, tako da se glasi:

"Zvezni zavod za napredek uprave je v sestavi Zveznega sekretariata za pravosodje in upravo."